

PCBS

Het Octaaf

leder uniek, samen compleet

www.hetoctaaf.nl

Sociale Veiligheid Het Octaaf 2021-2025

September 2021
PCBS Het Octaaf
Weitakkerstraat 2
8081 XX Elburg

Inhoudsopgave

Inleiding

1. Wettelijke verplichtingen

2. Uitgangspunten

3. Hoe geven we sociaal emotionele ontwikkeling vorm op Het Octaaf?

4. Zorgstructuur op Het Octaaf

4.1 *Rol van de Coördinator Sociale Veiligheid*

4.2 *Groepsdynamica*

4.3 *Kanjertrainingen*

4.4 *Relationele en seksuele vorming*

4.5 *Preventie en aanpak pesten*

4.6 *De rol van leerkrachten, ouders en directie bij grensoverschrijdend gedrag*

4.7 *Vertrouwenspersonen*

4.8 *Signaleren en interventies*

4.9 *Groepsbesprekingen*

4.10 *Onderwijszorgteam*

4.11 *Werkgroep Sociale Veiligheid*

4.12 *Ouders als samenwerkingspartners*

Inleiding

De school moet een veilige plek zijn, waar een kind zich optimaal kan ontwikkelen. We investeren in een veilig, pedagogisch klimaat. Het kind echt kennen is onze kracht.

Voor ons zijn de drie basisbehoeften een belangrijk uitgangspunt:

- **Relatie:** Zorgen voor sociale verbondenheid.
- **Competentie:** Kinderen krijgen het gevoel dat ze iets kunnen en inzicht in wat ze kunnen en wat ze mogen ontwikkelen.
- **Autonomie:** Kinderen krijgen ruimte om keuzes te maken. Daardoor ontwikkelen ze hun identiteit en ervaren ze ruimte om te groeien binnen veilige kaders van de school.

Door te voldoen aan deze drie basisbehoeften, ontstaat intrinsieke motivatie (Deci & Ryan, 2000).

In dit plan beschrijven we op welke manier we zorgdragen voor de sociale veiligheid op Het Octaaf.

¹Deci, E.L., & Ryan, R.M. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, Vol 55(1), 68-78.

1. Wettelijke verplichtingen

Ieder kind heeft recht op veilig onderwijs. Iedere leerkracht heeft het recht om in een veilig schoolklimaat te werken. Immers, een goed werkklimaat draagt bij aan een veilig schoolklimaat voor onze leerlingen.

Scholen hebben de wettelijke zorgplicht voor sociale veiligheid op school. Daaruit vloeien de volgende verplichtingen:

- Expliciete verantwoordelijkheid voor het voeren van een sociaal veiligheidsbeleid
- Verplichte jaarlijkse monitoring van de veiligheidsbeleving van kinderen
- Het aanstellen van een Coördinator Sociale Veiligheid

2. Uitgangspunten

Op Het Octaaf hebben we de volgende uitgangspunten in het sociaal veiligheidsbeleid:

- Vanuit de kernwaarden van Stichting De Meent is iedereen welkom op school
- Het pedagogisch handelen en het welbevinden van leerlingen, personeel en ouders staan voorop
- We scheppen een klimaat op school, waarin leerlingen en medewerkers zich veilig voelen en positief verbonden zijn met de school
- We hebben respect voor elkaar en elkaars persoonlijke culturele en religieuze achtergronden
- Sociale veiligheid creëren we samenwerking met ouders
- Een transparante communicatie is essentieel voor sociale veiligheid op school
- We hanteren een structurele aanpak tegen pesten, discriminatie, seksuele intimidatie agressie en geweld
- Bij sociaal onveilige situaties wordt snel en effectief ingegrepen door de leerkracht en/of directie in samenwerking met de Coördinator Sociale Veiligheid
- Signalen, klachten en incidenten worden geregistreerd

3. Hoe geven we sociale-emotionele ontwikkeling vorm op Het Octaaf?

PCBS Het Octaaf wil de leerlingen een veilig pedagogisch klimaat bieden, een omgeving waarin zij zich op een prettige en positieve wijze kunnen ontwikkelen. De leerkrachten willen deze ontwikkeling bevorderen door het scheppen van een veilig klimaat in en om de school en een prettige werksfeer in de klas. In veruit de meeste gevallen lukt dit door (on)geschreven regels van 'hoe gaan we met elkaar om'. Soms is het echter nodig om duidelijker afspraken met de kinderen te maken. In dit geval zal de leerkracht extra energie moeten steken in het leren omgaan met elkaar.

Een veilig pedagogisch klimaat bestaat uit verschillende onderdelen, waaronder pest- en niet gewenst gedrag. In dit protocol is vastgelegd hoe wij dit pest- en ongewenste gedrag benaderen. Met dit protocol wil de school voor alle betrokken partijen duidelijkheid scheppen, wat de juiste stappen zijn bij pest- en ongewenst gedrag.

Het uiteindelijke doel daarbij is dat leerlingen zich veilig voelen op school, zowel sociaal, psychisch als fysiek. Daarnaast weten leerlingen, leerkrachten, directie en ouders wat ze kunnen doen ter preventie van onveilige situaties en hoe ze kunnen handelen als het toch onveilig wordt.

De visie van de Kanjertraining vormt hierbij het uitgangspunt van dit beleid. We hebben een duidelijke visie op hoe we met elkaar willen omgaan en willen graag samen met ouders en kinderen zorgen voor een veilig school.

4. Zorgstructuur op Het Octaaf

We bieden een rijke leeromgeving waarin ieder kind zich mag ontwikkelen op zijn of haar eigen manier. Veiligheid en vertrouwen vormen de basis voor ons onderwijs. Daarin mogen kinderen leren en ontwikkelen. De school is als een minimaatschappij waarin kinderen mogen oefenen in sociale vaardigheden. We verwezenlijken dat op de volgende manieren:

4.1 Coördinator Sociale Veiligheid

Op Het Octaaf is een Coördinator Sociale Veiligheid aangesteld. Zij heeft als taak om het team aan te sturen en te monitoren op de verschillende onderdelen binnen onze structuur van sociale veiligheid. Hij/zij neemt initiatieven, ondersteunt leerkrachten en is betrokken als leerlingen vastlopen in hun sociale emotionele ontwikkeling.

4.2 Groepsdynamiek

- Startweek en gouden/zilveren weken: We starten het schooljaar met de startweek van de kanjertraining ook wel gouden week genoemd.
Tijdens de eerste week na de kerstvakantie werken we aan de zilveren weken. In deze week is er aandacht voor herhaling en bijstelling van afspraken die met elkaar gemaakt zijn en doorlopen we het proces van groepsvorming nog eens in een kortere periode.
- Kindgesprekken: Aan het begin en halverwege het schooljaar voeren leerkrachten kindgesprekken. Kinderen krijgen inzicht in hun leerproces tijdens de lessen, maar ook tijdens deze gesprekken. Ook besteden we aandacht aan het welbevinden van de leerling. Gesprekken kunnen ook gevoerd worden naar aanleiding van de Kanvasvragenlijsten.
- De groepsdynamiek monitoren we door middel van observaties en signalen vanuit de Kanvasvragenlijsten (sociale veiligheid, kindvragenlijst, docentvragenlijst en sociogram).

Kanjertraining

School is bedoeld om te leren. Dit kan alleen als leerlingen zich veilig voelen op school. De visie en levenshouding van de Kanjertraining vormen het uitgangspunt van ons veiligheidsbeleid. We hebben een duidelijke visie op hoe we met elkaar omgaan en willen graag samen met ouders en kinderen zorgen voor een veilige school.

- *We willen te vertrouwen zijn*

De meeste mensen willen te vertrouwen zijn. Op die manier willen we gezien, gehoord en begrepen worden. We gaan daarom uit van elkaars goede bedoelingen en kijken met vertrouwen naar elkaar en de kinderen. Ons uitgangspunt is daarbij dat je jezelf mag zijn. Doe je niet anders voor dan wie je werkelijk bent, zoals je bent is het goed. En daarmee ben je te vertrouwen.

- *Wij, leerkrachten en ouders, zijn samen het gezag van het fatsoen*

We zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de opvoeding van de kinderen. Een goede opvoeding richt zich op fundamentele menselijke waarden zoals: liefde, vertrouwen, mededogen, toewijding, verantwoordelijkheid en betrokkenheid in de breedste zin van het woord.

Daarom moeten wij, ouders en leerkrachten, duidelijke leiders zijn voor kinderen: wij vertegenwoordigen het gezag van het fatsoen. We laten ons daarbij niet bepalen door negatieve gevoelens zoals angst, onmacht en ergernis. We zorgen voor een veilige sfeer door grensoverschrijdend gedrag op een nette manier zorgvuldig aan te pakken. Daarin werken we samen met elkaar.

- *We geven het goede voorbeeld*

De kinderen voelen zich veilig als wij het goede voorbeeld geven:

- *We gaan respectvol met elkaar om.*
- *We spreken respectvol over elkaar en de kinderen, ook op sociale media*

Indien zich een probleem voordoet of als we ons zorgen maken, dan overleggen we met elkaar. We zoeken een oplossing die goed is voor alle betrokkenen en die recht doet aan de situatie.

4.3 Kriebels in je buik

Onze visie op relationele en seksuele vorming:

Kinderen leren en ontdekken wie ze zijn en mogen worden. Vanuit veiligheid, vertrouwen en respect geven we les over de ontwikkeling. De lessen worden gegeven met als doel: weerbaar en sterk te zijn en daarnaast respect en vertrouwen te hebben in jezelf en de ander.

We geven lessen vanuit de methode Kriebels in je buik. Deze lessen worden drie keer per jaar gegeven; najaar, voorjaar en na de meivakantie.

De lessen ondersteunen de leerlingen bij hun seksuele ontwikkeling, passend bij de leeftijd en belevingswereld.

4.4 Preventie en aanpak pesten

Een kind heeft het recht zich veilig te voelen. Als dat niet zo is stellen we alles in het werk om dit terug te krijgen. We doen dit op de volgende manier.

- Veiligheid en vertrouwen vormen een belangrijke basis voor onze school. We investeren samen in een veilig klimaat.
- Voorkomen en oplossen van calamiteiten. De kanjertraining heeft een bewezen effectieve werking. Preventief kunnen we veel voorkomen, maar niet alles. Als het misgaat pakken we het samen op; school en ouders.
- Op school is er een actueel Anti-Pestprotocol vanuit de kanjertraining.
- Op onze school is een Kanjercoördinator aanwezig. Hij/zij brengt 2 keer per schooljaar een klassenbezoek aan de groepen 1 t/m 8. Deze bezoeken hebben een preventieve inhoud tegen pesten.

De Kanjertraining

We bespreken en oefenen met gedrag door middel van de volgende materialen. Deze zijn van toepassing op de kinderen, maar net zo goed op ons als volwassenen. Omdat kinderen gedrag van ons nadoen, is het van belang dat wij (ouders en het team) het goede voorbeeld geven.

De petten

Om in gesprek te gaan over gedrag maken we vanuit de Kanjertraining gebruik van petjes met vier verschillende kleuren. Wanneer zich een probleem of stressvolle situatie voordoet hebben we een keuze om verschillend te reageren. We maken kinderen bewust van hun gedrag en oefenen met nieuw gedrag. Kinderen kunnen zo leren kiezen voor gedrag dat bij hen past en dat prettig is voor henzelf en de ander.

<p>Wanneer je doet als een kanjer, of als de witte pet, dan doe je als jezelf, je bent te vertrouwen en durft ook anderen te vertrouwen. Je toont respect voor jezelf en de ander.</p> <p>Jezelf zijn betekent ook: vervul de rol die bij je past. Dus moeder: wees moeder. Leerkracht: wees leerkracht. Je bent geen vriend van het kind. En laat het kind ook kind zijn.</p> <p>Als we allemaal als onszelf doen, vanuit vertrouwen, kunnen we toch heel verschillend doen, ook in verschillende situaties.</p>	 <p>De witte pet is de pet van vertrouwen en jezelf zijn. Samen met de gele, rode en zwarte pet zie je dan...</p>
<p>Je kunt jezelf zijn in combinatie met de zwarte pet. De zwarte pet staat voor kracht. Dan reageer je op een prettig stoere manier. Je durft ruimte in te nemen. Je vertoont leiderschapsgedrag. Je geeft je grenzen aan. Je maakt plannetjes, toont initiatief. Zolang naast de zwarte pet ook de witte pet van het vertrouwen aanwezig is, is het gedrag prettig voor jezelf en de ander.</p> <p><i>Ouders en leerkrachten</i> laten met de wit- zwarte pet positief leiderschap zien. Ze durven grenzen te stellen en duidelijk te zijn vanuit het vertrouwen dat de meeste mensen het goed bedoelen.</p>	 <p>Wit en zwart</p> <ul style="list-style-type: none">• vertrouwen• duidelijk• doorzetter• leiderschap

<p>Iedereen. Je doet optimistisch, vrolijk, relativerend, luchtig, handelt met levensvreugd.</p> <p>Voor <i>ouders en leerkrachten</i> betekent dit dat je humor gebruikt in je opvoeding en speels kunt zijn: je kunt spelen met kinderen en je kunt relativeren. Je toont optimisme en vrolijkheid.</p>	 <p>Wit en rood</p> <ul style="list-style-type: none"> • vertrouwen • vrolijk • humor • positief denken
<p>Handelen we met de wit-gele pet, dan geven we ruimte aan de ander. We luisteren, zorgen, tonen interesse, zijn rustig en vriendelijk, bescheiden.</p> <p>Voor <i>ouders en leerkrachten</i> betekent dit dat we betrokkenheid tonen, luisteren naar kinderen en willen weten wat hun behoefte is. We tonen empathie.</p>	 <p>Wit en geel</p> <ul style="list-style-type: none"> • vertrouwen • vriendelijk • bescheiden • behulpzaam

Alle kleuren petten hebben hun valkuil wanneer de witte pet van vertrouwen wegvalt. Als we niet meer met vertrouwen naar elkaar of naar onszelf kijken, komen we terecht in wantrouwen. Bij de ene persoon of in de ene situatie uit dit zich in te krachtig gedrag (zwarte pet), bij een ander in te onderdanig angstig gedrag (gele pet) en bij een ander in clownesk meeloopedrag (rode pet).

In klassen waar het vertrouwen wegvalt, ontstaat dit gedrag. De basis van vertrouwen moet dan weer worden teruggezet. Gelukkig blijken de meeste mensen dit graag te willen: we willen ons liever gedragen met witte pet dan zonder. We zijn 'de weg even kwijtgeraakt'.

In het aanspreken van kinderen gebruiken we pettentaal. Voorbeelden hiervan: "Welke pet heb je nu op? Hoe kun je de witte pet erbij opzetten?" "Ik zie een heleboel witte petten!" "Wil je te vertrouwen zijn? Doe dan als de witte pet." De pettentaal helpt ons om zonder oordeel het kind op zijn gedrag aan te spreken.

Let op: we koppelen nooit een pet aan een kind. De petten gaan over gedrag, en gedrag kun je veranderen. Een kind doet als een rode pet op een moment, en is de rode pet niet.

In rollenspelen gebruiken we de petten om te oefenen met gedrag.

Smileyposter

Leerlingen

Welk gedrag willen we wel en niet op school? Waar ligt de grens? De smileyposter geeft hier handvatten voor. Wij willen kinderen leren om rekening met elkaar te houden. Let dus een beetje op de gevoelens van de mensen om je heen. Check even of de ander zich nog goed voelt bij jouw gedrag. Andersom geldt ook: het is jouw verantwoordelijkheid om aan te geven wanneer je je ergens niet prettig bij voelt. De meeste mensen bedoelen het goed, maar het gaat wel eens mis. Je helpt de ander door je grens aan te geven: "Ik vind het vervelend als je ... doet. Wil je dat anders doen?"

Leerkrachten, ouders en directie

De smileyposter is ook van toepassing op de volwassenen rondom de leerlingen. Wat mogen wij (school en ouders) van elkaar verwachten?

- Als we ons zorgen maken om een kind, dan overleggen we respectvol met de kinderen, ouders en de leerkracht. We geven elkaar feedback. Dat betekent dat we op het schoolplein of via internet niet slecht spreken over een ander: we gaan met die ander in gesprek. Kortom: We spreken met respect over en met elkaar.

- We zoeken een oplossing die goed is voor het kind, de klasgenoten, de ouders en de school.
- Soms bedoelt de ander iets goed, maar ervaar je het vervelend. We geven dan rustig onze grens, zodat de ander rekening met je kan houden.

Afsprakenposter

Als leidraad voor hoe wij op school met elkaar om willen gaan, gebruiken we de volgende vijf uitgangspunten van de Kanjertraining. Op school ziet u deze uitgangspunten op de kanjerafsprakenposters. De kleuren verwijzen naar de petten. Hieronder staan de posters zoals bedoeld voor de kleuters.

Motor en benzine: alles wat aandacht krijgt, groeit

Leerlingen

Met de Kanjertraining leren we dat alles wat aandacht (benzine) krijgt groeit. Vervelend gedrag (motor) blijft doorgaan en krijgt status als kinderen meelachen en erbij staan. We maken kinderen bewust van de benzine die ze (vaak onbedoeld) geven aan gedrag dat niet prettig of storend is. Zo leren kinderen sociale verantwoordelijkheid te nemen en ervoor te kiezen om geen benzine te geven.

In onveilige klassen bekrachtigen kinderen elkaar in negatief, te stoer gedrag. Pas wanneer kinderen leren om geen benzine meer te geven, als de norm verandert, dan valt er geen winst (status, populariteit) meer te behalen met negatief gedrag.

Leerkracht

De leerkracht probeert in de klas benzine (aandacht) te geven aan positief gedrag. De leerkracht spreekt benzinegevers aan: "Geef maar geen benzine". Hierdoor krijgt negatief gedrag minder aandacht (benzine) van de leerkracht.

Ouders

Wat kunnen ouders thuis doen?

Bevraag uw kind eens of het benzine geeft in de klas. Soms klagen kinderen thuis over vervelend gedrag van een klasgenoot. Het komt geregeld voor dat kinderen onbedoeld zelf benzine blijken te geven aan dit gedrag. Dit kan door erom te lachen, door ernaar te kijken maar ook door te klagen ("oohhh, stil nou eens, nouou, hou nou op..."). Dit houdt onbedoeld het gedrag in stand.

Waar geeft u thuis benzine aan? Lacht u om storend gedrag van uw kind, dan zal uw kind hiermee doorgaan. Spreekt u alleen uw kind aan op negatief gedrag, dan zal uw kind daarmee aandacht vragen. Geef daarom veel complimenten en benoem dus gedrag wat u prettig vindt. Dan zal dat gedrag versterkt worden.

Wat doen we als het mis gaat en hoe doen we dat?

Gedoe hoort erbij en is leerzaam

Het is normaal dat kinderen af en toe 'last' hebben van elkaar. Dit gebeurt thuis en op school. Ze willen spelen met hetzelfde speelgoed, ze willen rustig werken terwijl een ander door de klas roept. Ze willen met hetzelfde kind spelen maar niet met elkaar. Kortom: er ontstaat gedoe. Dit zijn voor kinderen allemaal leermomenten. In het volwassen leven moeten wij immers ook leren omgaan met onze behoeftes en die van anderen. We zullen onze grenzen en wensen moeten aangeven.

Hoe leren we kinderen om te gaan met gedoe?

Fase 1 : kind heeft last van een ander

Vuistregel van de Kanjertraining:

Jij zit in een klas met kinderen die te vertrouwen willen zijn. We leren kinderen om rustig aan te geven dat ze ergens last van hebben en te vragen of de ander wil stoppen.

Soms wordt een incident groter doordat kinderen het gedrag van een ander ervaren als pesten, en vervolgens agressief of klagerig reageren (richting klasgenoten, leerkracht, ouders). Klasgenoten, leerkrachten en ouders kunnen dit onbewust versterken, bijvoorbeeld door agressief gedrag goed te keuren ("mep maar terug"), té veel medelijden te tonen of kwaad te spreken over het andere kind. Tips voor leerkrachten en ouders:

- Ga na een conflict of gedoe geen rechter spelen om dader en slachtoffer te identificeren. Richt je op de toekomst: "Willen jullie het oplossen? Hoe zouden jullie dit de volgende keer anders kunnen doen?"
- Leer kinderen hoe je op een rustige, respectvolle manier zegt dat je last hebt van iemand. De woorden en toon moeten bij het kind zelf passen.
- Leer kinderen te stoppen met hun gedrag als een ander aangeeft er last van te hebben.
- Geef hierin zelf het goede voorbeeld. Hoe doet u als u last heeft van iemand in uw gezin, familie, vriendenkring, buurt? Welke gedragsvoorbeelden krijgen kinderen van u?
- Spreek met respect over andere kinderen, ouders en leerkrachten.
- Bespreek met kinderen het verschil tussen plagen en pesten.
- Leer kinderen de intenties van anderen te interpreteren. Een kind kan iets als een grapje bedoelen, maar een ander kan het als beledigend opvatten. Leer kinderen om te checken hoe de ander het bedoelde

Fase 2: het storende gedrag gaat door

Vuistregel van de Kanjertraining: een motor kan niets beginnen, als het geen benzine krijgt. Word dus niet boos, ga niet huilen, ga niet in discussie. Laat de klasgenoot die vervelend doet kletsen, en ga samen met een klasgenoot die je vertrouwt (maatje of buddy) iets anders doen. Als jij niet meer op het vervelende gedrag let, houdt het meestal vanzelf op. Gaat het toch door? Dan stap je naar een volwassene die kan helpen (juf, meester, pleinwacht, ouders).

Vaak blijft het bij een incident, en is er géén sprake van structureel pesten.

Tips voor leerkrachten en ouders:

- Leer kinderen weg te lopen bij vervelend gedrag, en steun te zoeken bij leeftijdsgenoten. Voor sommige kinderen is dit een oefening in zelfbeheersing.
- Geef hierin zelf het goede voorbeeld. Laat u zich bepalen door negatieve personen in uw leven? Of besteedt u energie aan positieve zaken?
- Leer kinderen om hulp te vragen bij een volwassene als vervelend gedrag doorgaat. Bespreek het verschil tussen klikken en om hulp vragen.
- Ook kinderen van wie u het misschien niet verwacht, kunnen doen als een rode of zwarte pet.
- Vraag kinderen of het de bedoeling was om de ander bang, verdrietig, boos te maken of pijn te doen. Laat kinderen zelf nadenken over een oplossing die goed is voor alle betrokkenen.
- Problemen tussen kinderen die zich op school voordoen, worden op school opgelost. School betreft indien nodig de ouders daarbij.
- Spreek, ook als zich problemen voordoen, met respect over andere kinderen, ouders en leerkrachten.

Fase 3: Iemand wordt structureel lastiggevallen vanuit een machtspositie: pesten

Definitie pesten

Wanneer een kind of groepje in een machtsverhouding steeds opnieuw een ander kind blijft lastigvallen (psychisch, verbaal of fysiek), spreken we van pestproblematiek. Bij plagen zijn de kinderen gelijk aan elkaar; er is geen machtsverhouding. De rollen liggen niet vast: de ene keer plaagt de één, de andere keer plaagt de ander. Het gebeurt zonder kwade bedoelingen en is daarom vaak leuk, plezierig en grappig.

Pesten kan heel schadelijk zijn en daarom moeten we samen zorgen dat het snel stopt. Hierbij gaat het om duidelijk begrenzen van ongewenst gedrag (van alle partijen) en het herstellen van het vertrouwen. Omdat ieder pestgeval weer anders is, staan hieronder een aantal vuistregels die wij hanteren.

1. Denk aan alle rollen binnen het pesten.
 - a) Wij (het team en de ouders van het kind dat pest) keuren het pestgedrag af en er volgt een consequentie indien het doorgaat. Hierbij wordt pestgedrag omgebogen in positief en betrokken gedrag in de klas.
 - b) We leren kinderen verantwoordelijkheid te nemen en een positieve rol te spelen voor elkaar. We leren buitenstaanders (klasgenoten) het pestgedrag niet te bekrachtigen. Kinderen leren een goede vriend te zijn van de pester: help je vriend door hem weg te halen uit het pesten en met hem iets anders te gaan doen (anti-pestposter 2, in het digibordmateriaal). Als omstanders / buitenstaanders niet ingrijpen, stemmen ze impliciet in met pesten.
 - c) Kinderen die gepest worden oefenen om duidelijk hun grens aan te geven, geen benzine te geven, erbij weg te gaan en naar een maatje te gaan. Werkt het niet, dan ga je naar het aanwezige gezag.
 - d) Klasgenoten hebben allemaal maatjes. We leren kinderen hoe je een goed maatje kan zijn voor iemand die last heeft van een ander. Wees zelf te vertrouwen, geef geen benzine aan pestgedrag en ga samen iets anders doen.
2. Bekijk de context
 - a. Het betrekken van ouders bij de normvorming en het groepsproces is van groot belang, dit versterkt het WIJ-gevoel. Kinderen luisteren in de eerste plaats naar hun ouders. Ouders helpen hun kind door met vertrouwen te spreken over klasgenoten, ouders en de school.
 - b. De groepsnorm is van grote invloed op pesten. De groepsnorm moet zijn dat we onze eigen status/populariteit niet versterken op een manier die ten koste gaat van een ander. Deze groepsnorm wordt versterkt door te werken aan het onderling vertrouwen in de groep, zoals beschreven onder Wat doen we preventief en hoe doen we dat? We leggen de focus daarbij op:
 - Wat gaat er goed in de klas?
 - Wat willen we verbeteren in de klas?
 - Welke kwaliteiten waarderen we bij elkaar?
 - Wat wordt ons plan?
 - Hoe kunnen we elkaar helpen?
 - c. Indien nodig, betrekken wij de wijkagent
3. We (team en ouders) letten op de manier waarop we dit doen. Onze leidraad:
 - a) Wij willen dat iedereen zich veilig voelt op school. Er is daarom geen excuus voor wangedrag.
 - b) We delen kinderen niet in in daders en slachtoffers. Pesten is een complex probleem waarbij daders en slachtoffer niet altijd te scheiden zijn en soms een en dezelfde persoon is. Kinderen worden niet in hun kracht gezet door ze te labelen als dader of slachtoffer. De 'dader' wordt dan negatief bekeken (met wantrouwen) en doet dan al snel iets fout in de ogen van anderen. Het

'slachtoffer' wordt dan als zwak bestempeld, en wordt niet aangesproken op zijn of haar (veer)kracht. Hoe dan wel:

- c) We zoeken een oplossing die goed is voor alle betrokkenen.
- d) We blijven met respect spreken over en met elkaar.
- e) Wij (ouders en team) geven hierin het goede voorbeeld.

Wij kunnen ook de handvatten en tips gebruiken van Fase 1 en 2, zoals hierboven omschreven.

4.6 De rol van leerkrachten, ouders en directie bij grensoverschrijdend gedrag

Wat is grensoverschrijdend gedrag?

Grensoverschrijdend gedrag kan op verschillende manieren plaatsvinden: verbaal, fysiek, materieel. Het kan bijvoorbeeld gaan om pesten, agressief gedrag, spullen kapot maken of stelen, discriminatie en seksuele toenadering of –intimidatie. Het gedrag kan zowel opzettelijk als onopzettelijk zijn, maar degene die er mee wordt geconfronteerd ervaart het als ongewenst en onaangenaam.

Elke situatie van grensoverschrijdend gedrag staat op zichzelf, en is situationeel/ contextueel en vraagt een eigen afweging en aanpak. Wat bij het ene kind goed werkt, werkt bij het andere kind averechts. Toch zijn er wel wat vuistregels te creëren.

Een school is een plek om te leren, daar moet het dus veilig zijn. Binnen de school moet de nadruk liggen op vertrouwen, maar dat kan alleen bestaan als er helder en duidelijk gezag is. De smileyposter geeft hiervoor een duidelijk kader: het moet goed zijn voor jou en de ander. We willen het vaak wel goed doen, maar het gaat soms wel eens mis.

Fysieke veiligheid in gevaar?

Als een kind of ouder grensoverschrijdend gedrag vertoont, is het eerste wat van belang is: Is de fysieke veiligheid in het geding van de leerkracht, het kind of de omstanders? Voorbeelden zijn: schaar gooien door de klas, met een mes dreigen, agressie, dreigen met een waakhond loslaten etc.

In dat geval gaan we niet eerst begrijpen en rustig in gesprek, het is dan een kwestie van handelen en grenzen stellen. Veiligheid staat voorop. Een optie zou dan kunnen zijn dat de leerkracht met de hele klas de ruimte verlaat. De leerkracht stuurt een andere volwassene naar het kind toe om het kind tegen zichzelf te beschermen.

Het heeft altijd de voorkeur om van kinderen af te blijven als leerkracht. Indien er echter geen alternatief is, is het ook de plicht om in te grijpen om gevaar te voorkomen. Dus vechtende kinderen uit elkaar halen nadat je duidelijk hebt gezegd: Uit elkaar nu!

Denk bij schade ook aan *herstelrecht*:

- Fysiek iets aangedaan: knuffel geven
- Iets stuk gemaakt: koop een nieuwe
- Uitgescholden: excuusbrief schrijven
- Weglopen: tijd inhalen
- Racisme: werkstuk maken over tweede wereldoorlog

Bij fysieke onveiligheid is er altijd een nagesprek met de ouders van de leerling. Daarbij gaan we op zoek naar is hier sprake van onwil of onmacht? In beide gevallen verwachten we echter dat ouders het gedrag ondubbelzinnig afkeuren. Doen ouders dit niet, dan gaat deze leerling naar een andere klas tot de rust, veiligheid en het vertrouwen binnen de klas voldoende is hersteld. Zijn er aanwijzingen dat de leerling het gedrag in die klas ook zal laten zien, dan komen we in een situatie van schorsen c.q. verwijderen binnen de grenzen van de leerplichtwet. Hieronder wordt dit stap voor stap uitgelegd.

Onmacht versus Onwil

De Kanjertraining heeft als uitgangspunt dat kinderen zich niet willen misdragen, maar het gaat wel eens mis. Dat is niet erg, daar leren ze van. Toch zijn er soms kinderen die zich wel willen misdragen. We maken dan ook een onderscheid tussen onmacht en onwil in de aanpak van grensoverschrijdend gedrag. In de bijlage *Handvatten Grensoverschrijdend gedrag* is stapsgewijs weergegeven hoe te reageren in beide gevallen.

Bij sommige kinderen is het moeilijk uit te maken of er sprake is van onmacht/onvermogen/beperking of onwil. De Kanjertraining is van mening dat hier een 'streng' onderscheid in moet worden gemaakt. Dit onderscheid zit door de hele Kanjertraining heen.

Onmacht

Kinderen die zich misdragen, maar dat niet willen, worden ondersteund en geleerd hoe zij zichzelf kunnen beheersen. Dat vindt plaats in samenwerking met de ouder(s) van deze leerling. Het kan zijn dat een kind het moeilijk heeft met zichzelf of met de omstandigheden waarin het verkeert. Maar desondanks probeert het kind er iets van te maken. Zo zijn er kinderen met onvermogen zoals autisme, ADHD, moeilijke (gezins)omstandigheden of andersoortige beperkingen die ondanks hun onvermogen er alles aan doen om zich aanvaardbaar te gedragen. Dat het misgaat is niet erg. Het zijn leermomenten.

Wat helpt is:

- Met ouders en kinderen moet worden besproken dat onvermogen, beperkingen en omstandigheden geen vrijbrief zijn voor wangedrag. Ook dit kind moet leren zich fatsoenlijk te gedragen zodat klasgenoten zich veilig voelen. Wanneer ouders tegen hun kind blijven zeggen dat hij/zij er niks aan kan doen, dan krijgt het kind een vrijbrief om zich te misdragen. De inzet, de motivatie, de urgentie is nodig om het kind ander gedrag te leren.
- Een groot deel van kinderen met gedragsproblemen (75%) heeft moeite met het begrijpen van taal. Dit wordt vaak over het hoofd gezien. Pas je taalgebruik dus aan.
- Ouders en leerkrachten geven (op een rustig moment) inzicht in de gevolgen van het gedrag van het kind: "Als je zo doet, gebeurt er dit (kinderen willen niet meer met je omgaan/ kinderen worden bang van jou/we kunnen niet werken in de klas, dus je moet uit de klas". Hierdoor raken kinderen gemotiveerd om anders te reageren. Het reguleren van emoties begint bij de motivatie.
- Ouders en leerkrachten stellen helpende vragen: "Wil jij je zo gedragen? Wil jij dat ik/wij jou zien als...? Hoe ga je het de volgende keer doen? Hoe herstel je de emotionele en/of materiële schade? Kunnen we op deze manier weer verder met elkaar?"
- We geven duidelijke instructie welk gedrag we wel van het kind willen zien. Dus niet wat niet, maar vooral wat wel.
- Kind uit omgeving halen, soms juist bij leerkracht houden.
- Omstanders wegsturen.
- Kind blijft bij de leerkracht, 1 tot 6 weken, zie toelichting bij interventies op KanVAS
- Kind voorbereiden op nieuwe situaties voordat de hele klas instructie krijgt.
- Coachingsgerichte benadering: voordoen is nadoen, "je bent de moeite waard maar dit gedrag kan niet", op zoek gaan naar de oorzaken/triggers, alternatieven bedenken en oefenen hoe je anders zou kunnen reageren
- Leerkracht en ouders vullen de vragenlijst in het Kanjer Volg- en adviessysteem (KanVAS) in. Samen met ouders kunnen we adviezen selecteren die uit het KanVAS komen en een plan van aanpak maken.

- Individuele kinderen die sociaal vastlopen kunnen met hun ouders een ouder-kind training volgen. Ouders kunnen hiervoor kijken op www.kanjertraining.nl. Of ze kunnen worden doorverwezen naar specialistische hulp indien nodig.

Onwil

Heeft een kind de opvatting dat het zich niet fatsoenlijk *wil* gedragen en met niemand rekening wil houden, dan reageert de school grensstellend. Ouders worden betrokken bij het feit dat hun kind het verlangen heeft zich te willen misdragen. De mentaliteit van een kind is immers de verantwoordelijkheid van de ouders. Het is cruciaal nu in het gesprek met de ouders expliciet te vragen:

- Keurt u als ouder dit gedrag goed? Wilt u dat uw kind morgen weer zo reageert?

Als ouders reageren vanuit "nee, maar...", waarin er een opsomming van redenen voor het gedrag komt, zal verwezen worden naar de Smileyposter, met de vraag of het de bedoeling is dat hun kind andere kinderen lastigvalt. De meeste ouders willen dit niet.

De neiging ontstaat soms om alle omstandigheden rondom het kind te gaan aanpassen (beter toezicht, andere kinderen en de leerkracht moeten anders doen). Wanneer het echter om *onwil* gaat, kan de omgeving helemaal worden aangepast, maar wil het kind zich nog steeds niet fatsoenlijk gedragen. Vandaar deze bovenstaande vraag aan de ouders: Keurt u dit gedrag goed?

Als ouders daarop aangeven dat ze het gedrag afkeuren, dan moeten ouders dat duidelijk tegen hun kind zeggen.

School heeft de steun van ouders nodig om hun kind bij te sturen. In de praktijk blijkt:

- Kinderen die handelen uit onvermogen, zijn goed te corrigeren als hun ouders goed samenwerken met de leerkrachten.
- Kinderen die handelen uit onvermogen zijn moeilijk te corrigeren als hun ouders dat onvermogen als excuus voor vertoond wangedrag gebruiken.
- Kinderen die zich *willen* misdragen zijn snel te corrigeren (omdat er geen onvermogen meespeelt) als ouders op dezelfde lijn zitten als de school.
- Kinderen die zich *willen* misdragen, zijn niet te corrigeren als ouders het een probleem van school vinden.

"Mijn kind mag slaan"

Wat als ouders een andere opvatting hebben over gedrag dan de school? Ouders vinden dat hun kind het recht heeft om agressief voor zichzelf op te komen. Het kind mag zich onfatsoenlijk gedragen ten koste van andere kinderen, leerkrachten, ouders of de school. Kortom, de rode kant van de smileyposter wordt goedgekeurd door de ouders.

De ouder wordt nu doorverwezen naar de directie. Deze maakt duidelijk:

- We hebben alle respect voor de regels die u thuis hanteert, daar bent u immers de baas
- Op school hebben wij aanvullende regels, deze bepalen wij.
- Indien u kiest voor onze school, moet u tegen uw kind zeggen dat hij zich op school aan de schoolregels moet houden.
- Wilt u ons helpen? Als alle kinderen voor zichzelf opkomen op de manier die u wenst, dan kan ik de veiligheid niet garanderen op school. Dat is mijn taak als directie.
- Als u niet wilt dat uw kind zich aan de schoolregels houdt, is er geen plek meer op deze school en moet u zoeken naar een school die beter aansluit bij uw wensen.

Tot die tijd wordt er een passende oplossing gezocht die recht doet aan de situatie. Het bestuur moet hierover geïnformeerd worden, zodat school rugdekking heeft.

Bijvoorbeeld:

- Contract opstellen met duidelijke afspraken
- Het kind wordt een of twee klassen hoger of lager geplaatst, in een “oefenklas”
- Het kind is slechts een beperkt aantal uren op school
- Feedbackoefeningen doen
- Consequenties bedenken wanneer leerling het leren belemmert. Bijv. kind wordt opgehaald door ouders als het zich misdraagt. School is immers een leerinstelling en geen opvang.
- Kind blijft bij de leerkracht, 1 tot 6 weken, zie toelichting bij interventies op KanVAS
- Schorsing binnen de grenzen van de leerplichtwet
- Plaatsing op een andere school

Stappenplan grensoverschrijdend gedrag

1. De leerkracht benoemt het grensoverschrijdende gedrag:
“Ik zie dat...”, “Ik hoor dat.....”

En wat het met hem/haar/de klas doet (gevoel):
“Ik merk dat het ...”, “Ik heb last van...”, “Ik vind het storend dat...”

2. De leerkracht vraagt naar de bedoeling van dit gedrag:
“Is het je bedoeling om...?” of “Wil je echt ...?”

Nee -> “Fijn dat dacht ik al, stop er dan maar mee”
“Hoe ga je het de volgende keer anders doen?”
“Wat spreken we af?”

Ja -> “Meen je dat?”
“Blijf je hiermee doorgaan?”
VERBAZING TONEN

Bij **Ja**:

3. De leerkracht stapt over naar leiderstaal:
 - “Kijk me aan”, Ik wil dat je nu...”, “Stoppen nu”, “Hier geven ...(materiaal)”
 - “Je hebt nu de keus....”

Ik luistert naar mij

Consequentie

Bijvoorbeeld:

- Dicht bij de leerkracht laten zitten
- “Ik spreek je straks.. (na schooltijd/pauze)”
- Afkoelplek
- Uit de klas (eventueel hulp van collega/directie)
- Ouders bellen

4. In beide keuzes zal de leerkracht buiten lestijd een gesprek voeren met het kind.

De leerkracht vraagt nogmaals naar de **BEDOELING**:

- “Was het jouw bedoeling om ...?”
- “Ben je van plan om hiermee door te gaan?”

Onmacht

- Nee**, ik wil stoppen:
- Afspraken/plan maken
 - Eventueel goedmaken/herstellen
 - Ouders worden geïnformeerd

Onwil

- Ja**, ik wil doorgaan:
- Ouders worden gebeld voor een gesprek op school
 - Kind uit de klas

Gesprek met ouders:

Keuren ouders het gedrag goed?

Nee

Hulp aanbieden
Passende plek indien nodig
Samen plan van aanpak maken
2 klassen hoger/lager
Kind dichtbij leerkracht

Nee, maar

Smileyposter
‘Er is geen excuus voor wangedrag’
‘Wilt u dat uw kind...?’

Ja

Grenzen school aangeven (Smileyposter)
Kind voorlopig uit de klas, bedenktijd ouders
Is dit de juiste school voor u?
Schorsen
Gedrag verandert niet? Vervangende school

4.7 Vertrouwenspersonen

Het Octaaf heeft een vertrouwenspersoon aangesteld binnen de school. Deze contactpersoon is beschikbaar voor teamleden en ouder(s)/verzorger(s). Haar naam en contactgegevens zijn terug te vinden in onze schoolgids.

De vertrouwenspersonen is daarnaast ook beschikbaar voor onze leerlingen. Dit teamlid is eveneens zorgklas leerkracht waardoor hij/zij makkelijker aanspreekbaar is voor kinderen onder schooltijd. Vertrouwenspersonen hebben in eerste instantie de functie van luisteren. Luisteren naar degenen die een klacht hebben of vastlopen in de samenwerking met een ander. Vaak is na een gesprek, waarin de klager zich gehoord voelt door de vertrouwenspersoon, de lucht geklaard of er zijn oplossingen in het gesprek ontstaan waardoor de aangever van de klacht/zorg weer verder kan. Soms lukt dat ook niet, dan zal de vertrouwenspersoon doorverwijzen naar bijvoorbeeld instanties, directie, bestuur of externe vertrouwenspersonen die zijn aangesteld door De Meent. Om de weg naar onze vertrouwenspersonen kenbaar te maken ondernemen we jaarlijks een aantal activiteiten waarmee dat zichtbaar wordt voor onze leerlingen.

- Flyer: Bij de start van het schooljaar ontvangen de leerlingen van Het Octaaf een flyer 'Een speciaal berichtje voor jou!'. Hierop stelt de vertrouwenspersoon zich aan de leerlingen voor en legt hij/zij uit waarvoor hij/zij beschikbaar is voor de leerlingen.
- Klassenbezoek: Twee keer per schooljaar (september/maart) bezoekt de vertrouwenspersoon, die beschikbaar is voor onze leerlingen, de groepen. Hij/zij vertelt de leerlingen dan over zijn/haar rol als vertrouwenspersoon. Dit is vooral voor hoe de leerlingen de vertrouwenspersoon kunnen inzetten en hoe ze met de vertrouwenspersoon in contact kunnen komen. Thema's als pesten, een goede klasgenoot zijn en andere aanverwante thema's komen langs tijdens deze klassenbezoeken.
- Brievenbussen: Op twee plekken in de school zijn brievenbussen terug te vinden. Indien leerlingen het moeilijk vinden om zelf de vertrouwenspersoon aan te spreken of dat via de leerkracht te laten lopen kunnen zij een briefje in de brievenbus doen. Dan neemt de vertrouwenspersoon op een gepaste manier het initiatief op zich om in contact te komen met de leerling. Vanuit stichting De Meent zijn er twee externe vertrouwenspersonen aangesteld. De Meent wil door het aanstellen van twee externe vertrouwenspersonen bereiken dat er binnen De Meent zorgvuldig wordt omgegaan met klachten en dat teamleden, ouder(s)/verzorger(s) en kinderen. Daarnaast wil De Meent de kennis en ervaring van de externe vertrouwenspersonen graag benutten door hen ook in te zetten bij het bevorderen van een veilig pedagogisch, leef- en werkklimaat op haar scholen. Teamleden, ouder(s)/verzorger(s) en kinderen mogen zich ten alle tijde ook tot deze externe vertrouwenspersonen richten indien zij vanuit hun klacht/zorg daarvoor meer vertrouwen hebben in een externe vertrouwenspersoon.

4.8 Signaleren en interventies

Werken met kanvaslijsten.

Om zicht te krijgen op de situatie in de groep zijn er verschillende meetmomenten:

Oktober groep 1 t/m 8	Docentvragenlijst
November groep 4 t/m 8	Sociogram Kindvragenlijst Sociale veiligheidslijst (5 t/m 8)
April groep 1 t/m 8	Docentvragenlijst
Mei groep 4 t/m 8	Sociogram Kindvragenlijst Sociale veiligheidslijst (5 t/m 8)
Groepsbesprekingen 3x per jaar	Vragenlijsten bespreken

4.9 Groepsbesprekingen

Drie keer per jaar zijn er groepsbesprekingen; november, februari en juni. Uitkomsten van toetsen en Kanvasvragenlijsten worden besproken. Zo zorgen we dat we alle leerlingen goed in beeld hebben.

4.10 Onderwijszorgteam

Passend onderwijs en daarmee samenhangend onze zorgstructuur zijn constant in ontwikkeling en daarom vinden wij het belangrijk op school geregeld tijd te maken om daar met elkaar over in gesprek te gaan.

Naast het bespreken van verscheidene aan zorg gerelateerde onderwerpen in teambrede vergaderingen, komt het Onderwijs Zorg Team (OZT) vijf keer per jaar bij elkaar om allerlei zaken op het gebied van zorg en ondersteuning te bespreken en uit te diepen. Hierbij valt te denken aan onderwerpen als: (eigen) leerlijnen, keuzes maken t.a.v. bepaalde (Cito-)toetsen, visie op terug- en doortoetsen, opstellen / evalueren van groepsplannen, meer- en hoogbegaafdheid, beleidsplan sociale veiligheid, visie op doubleren / versnellen, preventieve leesprogramma's t.a.v. dyslexie enz.

Het OZT bestaat uit zes verschillende collega's met allen hun eigen expertise.

4.11 Leerteam kanjertraining

Binnen Het Octaaf hebben we het leerteam kanjertraining. Zij monitoren de ontwikkelingen en de voortgang. Binnen het team bespreken ze nieuwe lesvormen en ontwikkelingen van de kanjertraining. Ook zorgen ze ervoor dat het personeel voldoende bijgeschoold wordt.

4.12 Ouder(s)/verzorger(s) als samenwerkingspartners

Ouderbetrokkenheid zorgt voor een goede ontwikkeling van kinderen blijkt uit onderzoek. Onze communicatie ziet er als volgt uit:

- Omgekeerde tienminutengesprekken:
- Ouder-kindgesprekken: Drie keer per schooljaar zijn er tien minuten gesprekken; november, februari en juni. In februari en juni is dit één week na het meegeven van de rapportage. Het gesprek van november staat hoofdzakelijk in het teken van de sociaal emotionele ontwikkeling van het kind.
- Nieuwsbrief: Vier wekelijks komt er een Borchstee nieuwsbrief uit. Via deze nieuwsbrief, die ouder(s)/verzorger(s) per mail ontvangen blijven zij op de hoogte van onze schoolontwikkeling en schoolactiviteiten.
- Ouderapp Parro: Parro is een oudercommunicatie app die we op De Borchstee inzetten voor een vlotte manier van communicatie naar onze ouder(s)/verzorger(s). Via deze weg kan elke leerkracht ouder(s)/verzorger(s) op de hoogte houden van de dingen die in de klas gebeuren, activiteiten die ondernomen worden of mededelingen. De app is alleen toegankelijk voor ouder(s)/verzorger(s) van de desbetreffende groep.

